МЕРЕ СТРАТЕШКОГ ОДВРАЋАЊА РУСКЕ ФЕДЕРАЦИЈЕ: ТЕРМИНОЛОГИЈА, ДЕФИНИЦИЈЕ И НЕКИ АСПЕКТИ ПРИМЕНЕ У СУКОБУ У УКРАЈИНИ 2022. ГОДИНЕ*

Милан Ђ. Миљковић[1]
Зоран М. Марјановић[2]

Достављен: 01. 01. 2022.
Кориговано: 02. 03, 03. 07, 17. 10. 2022. 14. 02. 2023.
Прихваћен: 20. 02. 2023.
Језик рада: Српски
Тип рада: Прегледни рад
DOI број: 10.5937/vojdelo2301032M

У раду се анализирају теорија и доктрина стратешког одвраћања Руске Федерације и упоређују се са мерама њихове примене у сукобу у Украјини током 2022. године. Стратешко одвраћање се дефинише као холистички приступ који интегрише невојне и војне мере за обликовање доношења одлука противника у свим фазама сукоба. Из визуре војне теорије, оно не представља грубу стратегију силе већ принуду усмерену на манипулацију перцепцијом противника и утицај на његово стратешко понашање. Анализа руских теоријских и доктринарних ставова указује на то да је улога невојних мера у постизању стратешких циљева порасла, а у једном броју случајева превазишла моћ оружја по својој ефикасности. С друге стране, иако се може чинити да је актуелни руски концепт одвраћања превише невојног карактера, он, у одређеној мери, нагиње војним или насилним мерама. То је последица постојања дуализма у руској

* Рад је део научног пројекта Школе националне одбране „Војвода Радомир Путник" Универзитета одбране МО, под називом „Неутралност и стратешко одвраћање", број пројекта: ШНО-ДХ/1/2224. Погледи изнети у чланку одражавају лични став аутора.

[1] Школа националне одбране „Војвода Радомир Путник" Универзитета одбране у Београду, Београд, Република Србија, milanmiljkovic04011@gmail.com, ORCID број: 0009-0005-9346-9442

[2] Министарство одбране Републике Србије, Београд, Република Србија, ORCID број:0009-0001-0087-3106

теорији стратешког одвраћања, где тренутно јачу струју представља актуелно војно руководство оружаних снага Руске Федерације, које придаје пресудни значај војним кинетичким мерама, поготово у фази оружаног конфликта. Примена мера стратешког одвраћања у сукобу у Украјини, током 2022. године, потврђује хипотезу о тренутно већој исправности правца у руској војног теорији који у стратешком одвраћању већи значај придаје примени војних кинетичких мера.

Кључне речи: *стратешко одвраћање, принуда и застрашивање, војне и невојне мере, ефикасност*

Увод

Од распада Совјетског Савеза, руска теорија одвраћања је еволуирала кроз дебате разних школа стратешке мисли у Руској Федерацији. Као резултат чињенице да је руској војној теорији често недостајао конзистентан терминолошки апарат, руски стручњаци међу собом, као и западни теоретичари, често подразумевају различите ствари када користите исте термине. Руски приступ одвраћању разликује се од западне концептуализације овога термина. Укратко, са руског становишта одвраћање означава употребу претњи, понекад праћених ограниченом употребом силе, са циљем: а) одржавања *status quo* („одвраћање" на језику Запада), б) промене *status quo* („принудити" на западном језику), в) обликовања стратешког окружења у оквиру међусобне интеракције са другим стратешким факторима и г) спречавања ескалације или довођења до деескалације (Adamsky, 2020:161-175). Термин се користи да опише активности како пре, тако и у току војног сукоба, а обухвата све фазе рата.

Актуелни појам и мере стратешког одвраћања

Стратешко одвраћање, у смислу који користи руска војна теорија, холистички је концепт који предвиђа интеграцију невојних и војних мера за обликовање доношења одлука противника. Овај концепт интегрише државне невојне инструменте националне моћи и специфичне војне способности које су „стратешке" због очекиваних ефеката када се користе у сврху одвраћања. Према руском мишљењу, стратешко одвраћање је концепт који је прилагодљив, јер се може применити на управљање непредвиђеним ситуацијама, у распону од локалних ратова са једном државом, преко регионалних сукоба против коалиција, до ратова великих размера против глобалних сила са нуклеарним оружјем (Kofman et al, 2020:5).

Табела 1 – *Актуелне мере стратешког одвраћања Руске Федерације (Current strategic deterrence measures of the Russian Federation)*

Стратегија националне безбедности Руске Федерације из 2015. године дефинисала је стратешко одвраћање као низ међусобно повезаних политичких, војних, војнотехничких, дипломатских, економских и информативних мера усмерених на спречавање употребе силе против Русије, ради одбране суверенитета и очувања територијалног интегритета (Russian National Security Strategy, 2015, p. 4). Званични речник војних термина Министарства одбране Руске Федерације дефинише стратешко одвраћање као „систем насилних (војних) и ненасилних (невојних) мера, чији је циљ да обузда другу страну од употребе силе против Руске Федерације, посебно у стратешком обиму." Стратешке мере одвраћања се користе континуирано у мирнодопским временима, не само за одвраћање већ и за обуздавање, а у рату ради управљања ескалацијом сукоба (Encyclopedia of the Ministry of Defense of the Russian Federation, 11). Невојне мере обухватају политичке, информативне, дипломатске, правне, економске, идеолошке, техничко-научне и друге. Списак војних мера је опширнији, што показује да се ради о концепту који се првенствено ослања на крај спектра који се односу на употребу силе. Оне обухватају демонстрацију војног присуства и војне моћи, подизање спремности на ратне нивое, распоређивање снага, демонстрације спремности унутар снага и средстава намењених за наношење удара (укључујући нуклеарно оружје) и извођење или претње извођењем појединачних удара, што опет укључује нуклеарно оружје (Ibid). Такве мере се примењују у време мира како би се спречила директна агресија или употреба војног притиска против руских интереса. У ратном времену оне су дизајниране да упра-

вљају ескалацијом и да деескалирају или окончају рат у раним фазама под условима који су повољни за Руску Федерацију (Khryapin, Braichev, 2008). Садашња руска војна теорија и доктрина одвраћања представља интегрисани комплекс нуклеарних, ненуклеарних, невојних и информационих мера утицаја, садржаних у јединственом програму за више домена. Стратешко одвраћање је ускладило нуклеарну способност, без умањивања његове улоге, са другим средствима принуде.

Значај невојних и информационих мера у концепту стратешког одвраћања

У периоду од 2000. године до првих година друге деценије 21. века, могу се разликовати две „школе војностратегијске мисли" у Руској Федерацији. Прва је традиционална и конзервативна, а друга је новонастала и иновативна, у оквиру које се издваја теорија о вођењу сукоба у информационој сфери (Miljković, Jevtić, 2021, pp. 105-131). Заговорници традиционалне војне мисли не поричу промену садржаја рата, али сматрају да је преувеличана улога „невојног фактора" у постизању коначног успеха у рату, па и у концепту стратешког одвраћања.

Наведени дуализам у војној теорији пренео се у руску војну праксу стратешког одвраћања, јер је евидентно да постоје два угла гледања, која слично указују на значај невојних и информационих мера, али различито оцењују важност војних или невојних мера у појединим фазама сукоба.

Анализом се може се констатовати да је представник традиционалног гледања генерал Валери Герасимов, који заступа став да се стратешко одвраћање, пре свега, заснива на примени војних кинетичких мера, које су подржане применом невојних мера (Gerasimov, 2013). У свом говору, у марту 2019. године, на Руској академији војних наука, он је навео да се „појава нових сфера конфронтације у савременим сукобима и методама ратовања све више помера ка интегрисаној примени политичких, економских, информационих и других невојних мера, чија реализација треба да се ослања на војну силу" (Gerasimov, 2019). Према његовим речима, војска узима у обзир све друге невојне мере које утичу на ток и исход рата, обезбеђују и успостављају услове за ефикасну употребу војне силе. Ипак, наглашава да главни садржај војне стратегије чине питања о припремама за рат и његовом вођењу, пре свега од стране оружаних снага. Герасимов наставља да даје тон дискусијама о руској стратегији одвраћања, за коју сматра да је употреба оружане силе кључна за подршку невојним облицима такмичења у мирнодопским условима.

Другачији угао сагледавања имају одређени руски теоретичари, као што су Чекиров и Богранов, који сматрају да је једна од суштинских будућих улога кинетичких војних операција да подржавају информативне кампање, којима се постиже крајњи, политички циљ рата. Они наводе да је све већи значај информационих операција променио данашње схватање традиционалних кинетичких опера-

ција у „коначну меру пораза” тек након постигнуте пуне информационе супериорности (Chekinov, Bogdanov, 2017). Као они, и други руски теоретичари сматрају да је „супериорност информација” сада неопходна да би се омогућила успешна кинетичка операција. Руски аналитичари тврде да успех „не само почетне фазе војне операције, већ и исход целе кампање зависи од веште, јасно прорачунате и образложене” информативне операције (Pechurov, Sidorin, 2017). Оцењују да кинетичка операција не може успети без успешне информационе операције која би је омогућила (Chekinov, Bogdanov, 2013, pp. 12-23). Због тога, поједини руски војни теоретичари и практичари сматрају да је кључ промена у будућим сукобима у преокрету историјског обрасца и улоге невојних мера које подржавају војне операције, односно да у модерним ратовима информационе кампање подржавају и утичу на начин употребе кинетичких операција (Gerasimov, 2016).

Активности информационих мера одвраћања

Уласком у еру информационог друштва, одбрана сваке државе у савременом добу суштински зависи од заштите националних интереса у информационој димензији безбедносног окружења, а у будућем току технолошког напретка ова зависност ће се још више повећавати, а информациони ресурс биће све значајнији део потенцијала државе за стратегијско одвраћање невојним средствима (Miljković, Jevtić, 2022, pp. 18-40).

Информациона средства заузимају истакнуто место у руском концепту стратешког одвраћања. Она су, такође, кључна за акције или мере предузете током фазе пре избијања сукоба и за руску стратегију одвраћања и управљања ескалацијом. Активности које спадају у домен одвраћања путем информационог деловања, у руској војној теорији су познате под називом информационо ратовање и рефлексивна контрола (Miljković, 2010, pp. 257-284).

Руски војни теоретичари заступају став да се информациони рат према примењеним средствима деле на сукобе који се спроводе:

1) информационо-техничким средствима (нападом на критичне објекте националне инфраструктуре, сајбер нападима) и

2) информативно-перцептивним средствима, пропагандом, управљањем перцепцијом противника, обмањивањем, дезинформацијама, психолошким операцијама и обманом.

С друге стране, рефлексивна контрола је процес у којем страна која контролише одабране доносиоце одлука унутар противничке лидерске структуре намерно преноси одабрани скуп информација које приморавају ове актере да изврше акције у складу са сопственим намерама. То, у суштини, укључује процес разумевања мотивације и жеље противника, затим развијања стратегије у вези са понашањем противника и, на крају, преношења информација у складу са размишљањем и интересима противника које га воде ка понашању корисним за другу страну која га контролише (Pečatnov, 2012).

Док је рефлексивна контрола употребљива у периоду пре сукоба, руски чланци је описују као максимално корисну када ситуација прети да ескалира у потпуни војни сукоб. То значи да је делотворна за навођење противника да предузме акције које су корисне за страну која користи рефлексивну контролу у почетном периоду војних операција (Raskin, Sorokin, 2008, pp. 26-30). Дакле, овај концепт је применљивији на демонстрације одржане током периода угрожености сукоба, посебно на директне претње виталној инфраструктури. Генерал-мајор М.Д. Ионов, један од познатих руских војних стручњака, идентификовао је четири основне методе које се користе за пласирање информација према непријатељу, како би се остварила контрола над њим. Ове методе укључују: а) промоцију силе, б) мере којима се преносе лажне информације о ситуацији, в) утицај на процес доношења непријатељевих одлука и г) убрзавање и скраћивање времена доношења противникових одлука (Ionov, 1995, pp. 47-131).

Примена мера стратешког одвраћања у сукобу у Украјини 2022. године

Руска Федерација је у сукобу у Украјини, током 2022. године, примењивала војне нуклеарне и ненуклеарне, као и одређење невојне мере стратешког одвраћања, кроз више домена утицаја. Највидљивије су биле мере нуклеарног одвраћања, ненуклеарног одвраћања далекометним оружјем, одвраћање мерама у енергетској политици и информационом ратовању.

Мере стратешког одвраћања нуклеарним средствима почеле су да се примењују пре 24. фебруара 2022. године, а њихова несмањена примена настављена је и током трајања сукоба (McDermott, 2022). Ове мере утицале су на ангажовање држава Запада у сукобу, јер је одвраћање засновано на ранијим претњама и вежбама руских нуклеарних снага које су „увериле" Запад да ће Руска Федерација користити тактичко нуклеарно оружје и у конвенционалном сукобу ради наметања својих услова (Holloway, Blair, 2022). Другачије речено, руске претње нуклеарним оружјем се на Западу процењују као имплицитно веродостојне (Ignatius, 2022). У децембру 2021. године, високи руски званичници су упозорили да би проширење НАТО-а на Исток покренуло руско распоређивање тактичког нуклеарног оружја (VOA News, 2021). Реторичка склоност ескалацији појавила се и у говорима представника Руске Федерације, 21. и 23. фебруара 2022, у којима је најављена специјална војна операција (Obrashchenie Prezidenta Rossiiskoi Federatsii, 2022). Такође, 27. фебруара 2022. године, председник Владимир Путин је изјавио да због западних претњи подиже статус приправности руског нуклеарног оружја (Roth et al, 2022). Реторичке претње руског политичког руководства се следећих месеци настављају, сугеришући могућност нуклеарне ескалације у случају „егзистенцијалне кризе" за Русију која се појави из рата у Украјини (Paybarah, 2022). Као последица одвраћања застрашивањем, делимично су спречени напори Запада да пруже пуну војну помоћ Украји-

ни, као што је нпр. кампања за увођење „зоне забрањег летења" или слање борбених авиона украјинској страни. Напори на „застрашивању" НАТО-а се константно примењују, укључујући и мере информационог ратовања према европским државама, ради слабљења савеза САД и осталих чланица НАТО-а. Због тога високи представници Савеза истичу да је одржавање јединства назважнији задатак НАТО-а у овом сукобу (BBC News, 2022).

Сукоб у Украјини такође показује да је руско ненуклеарно стратешко одвраћање концептуално валидно и да има јасну практичну примену, али да потенцијална ограничења његових ефеката зависе од довољности ефектива далекометног и високопрецизног наоружања (Akimenko, 2021). У случају Руске Федерације, постоје отворена питања која се односе на капацитет овог оружја. На пример, процењује се да руска морнарица има ограничен број пројектила *калибар* које може да распореди, с обзиром на њихово досадашње трошење у рату у Сирији, као и ограничен број бродова који могу да буду опремљени овим далекометним пројектилима (Wordpress, 2020). С друге стране, мањи домет ракетног система земља-земља *искандер* надокнађује се њиховим много већим бројем. У субстратешкој хиперсоничној категорији, сматра се да је ограничена доступност ракета *кинзхал,* које имају велику разорну моћ и брзину, као и способност маневрисања читавом путањом лета до циља, с обзиром на релативно мали број платформи МиГ-31К за њихову примену, упркос информацијама о употреби њихових адаптација за друге ваздушне платформе, као што је *тупољев* Ту-22М3/-22М3М. Насупрот томе, употреба ракете *циркон* ће се, према стручним оценама, широко примењивати, јер ће бити лансирана са универзалних вертикалних система за лансирање на подморницама и бродовима. Стога, да би било заиста ефикасно, конвенционално стратешко одвраћање мора да се ослања на огроман арсенал оружја (Bukkvoll, McDermott, 2017). Остаје питање да ли Русија поседује довољно таквог оружја у овом сукобу. Према западним и украјинским изворима, залихе руских далекометних пројектила су истрошене (BBC News на српском, 2022), што закључују на основу употребе ракета земља-ваздух за гађање земаљских мета, што је показатељ несташице прикладније муниције. Може се оценити да, упркос могућим ограничењима капацитета, руске ненуклеарне мере одвраћања и даље заслужују пажњу.

У домену одвраћања невојним средствима посебно су видљиве мере на енергетском плану и, по оцени западних експерата, Руска Федерација има иницијативу и за сада побеђује у „енергетском рату" (Consilium Europa, 2022). Због енергетске кризе, изазване прекидима у руском снабдевању, долази до гашења индустријских капацитета у европским земљама, тако да Великој Британији потенцијално прети гашење око 60 одсто производних капацитета, а сличан сценарио односи се и на Немачку. Обим ове енергетске кризе, која још увек траје, као и колатерална штета (инфлација, радна места и извоз у ЕУ) сада зависе од онога што се дешава због рата у Украјини (Mills, 2022). Енергетски застој између Русије и Европе, почетком септембра 2022. године, достигао је свој врхунац јер је Руска Федерација затворила, на неодређено време, свој главни гасовод Северни ток 1 ка Западу. Сматра се да ће европске земље бити мање способ-

не да поднесу велике зимске рачуне за енергију и могуће несташице, због чега се може очекивати да ће енергетска криза утицати на европско јединство према сукобу у Украјини (Financial Times, 2022).

Информационо ратовање у сукобу у Украјини је аспект стратешког одвраћања Руске Федерације који је значајно примењиван, али чији ефекти се могу оценити као споредни у односу на ефекте кинетичког оружја, тако да се за сада потврђује хипотеза да оне задржавају своју важност као помоћне компоненте укупне руске стратегије одвраћања у сукобу у Украјини. Оште запажање јесте да Руска Федерација, пре и после 24. фебруара 2022. године, није успела да оствари информациону супериорност у односу на противничку страну, што је негативно утицало на ефикасност примене мера одвраћања путем информација. Сукоб и одвраћање у информационом простору у овом сукобу водио се операцијама у сајбер простору, на пропагандном и обавештајном плану, као и надметањем на плану овладавања противничких комуникационих система. Прелиминаран закључак је да се очекивало да ће руска страна постићи много више резултата на плану обмањивања противника, сајбер операција, пропагандним активностима на плану стратешке комуникације или утицајем на комуникацију противника на бојном пољу, што је у руској војној теорији и доктрини одвраћања постављено при врху листе циљева.

Међународне војне експерте изненадила је чињеница да на почетку непријатељстава, од 24. фебруара 2022. године, Руска Федерација није предузела сајбер напад на украјинску телекомуникациону инфраструктуру. Украјина је остала на интернет мрежи све време специјалне војне операције, иако руска војна доктрина подразумева употребу сајбер ефеката уз традиционално кинетичко ратовање. Постоје подаци да је Русија покушала да изазове сајбер ефекте на украјинску интернет мрежу, али су они умањени новом везом преко свемирске орбиталне информационе мреже SpaceX's StarLink (O'Neill, Patrick, 2022). Русија није успела да затвори Украјину од сајбер простора, што јој је омогућило да успешно одржава интерне комуникације и средства да своју поруку пренесе свету, било путем традиционалних канала вести или преко Јутјуба, ТикТока и других онлајн медија. Такође, изненађење је било одсуство масовног сајбер напада усмереног на критичну инфраструктуру Украјине, имајући у виду искуства из 2015. и 2016. године, када је Русија извела против Украјине до тада неке од најсложенијих сајбер напада на електричну инфраструктуру. Према страним изворима, такви напади су били покренути, али су били неуспешни, јер су брзо поправљени (Collier, 2022). Поред тога, постоје информације да је Сајбер команда америчког министарства одбране дала велики допринос сајбер одбрани Украјине (Mehul et al, 2022). Све то упућује на закључак да је ефекат сајбер операција у руском одвраћању био споредан у односу на кинетичке војне нападе.

Када се разматра сукоб у области комуникација, оцењује се да није био очекиван вишеструки прекид комуникација међу руским јединицама које су ангажоване у Украјини и покушавале да координирају сложене оперативне маневре у вишеструким нападима преко стотина километара фронта (Cranny-Evans, Withington, 2022). Постоје сазнања која указују на то да су поједине руске јединице

имале небезбедне комуникације на тактичком и оперативном нивоу (Greg, 2022). Суочени са несигурном комуникацијом на бојном пољу, руски команданти су прешли на оно што је функционисало, углавном на мобилне телефоне, који често раде на украјинској телефонској мрежи (Horton et al, 2022; Schogol, 2022) . Насупрот томе, очекивало се да ће руске снаге бити успешне у хаковању украјинске мобилне мреже, посебно када се знају њихове могућности електронског ратовања (Tanmay, 2022). Овакви догађаји могу се објаснити евидентном помоћи америчке војске која је помогла Украјини да се ослабе руски сајбер напади у овом сукобу (Mehul et al, 2022).

Област у којој се од Руске Федерације очекивало највише јесу пропагандне операције утицаја, које се воде преко класичних и модерних медија и сајбер простора. Међутим, насилно гашење руских медија у САД и ЕУ, као и значајно ангажовање западних обавештајних служби на лоцирању и уклањању социјалних мрежа које пласирају проруске ставове западном јавном мњењу, и чињеница да је Украјина уз помоћ Starlinka свемирског система за интернет остала повезана на глобалну мрежу, додатно је смањило могућност да Руска Федерација оствари информациону супериорност (Balkans Aljazeera, 2022). Све то је допринело да Украјина задржи капацитете којима, уз помоћ Запада, ефикасно парира у информационом и пропагандном рату за подршку стране и домаће јавности (Pomerlau, 2022). С друге стране, због наведене информационе блокаде од стране Запада, руска пропаганда се окренула домаћој јавности и јавном мњењу у земљама „трећег света", Азије и Африке, како би подстакла поделу „Запада против остатка света".

Литература

[1] Adamsky, D. (2020). Deterrence à la Ruse: Its Uniqueness, Sources and Implications. in *Deterrence in the 21st Century-Insights from Theory and Practice*, NL ARMS Netherlands Annual Review of Military Studies.

[2] Akimenko, V. (2021). Russia and strategic non-nuclear deterrence: Capabilities, limitations and challenges. *Russia and Eurasia Programme*. July 2021. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-07/2021-07-29-russia-strategic-non-nuclear-akimenko.pdf

[3] Bukkvoll, T. McDermott, R. (2017). Russia in the Precision-Strike regime - military theory, procurement and operational impact. *Norwegian Defence Research Establishment (FFI*). Preuzeto 20. Novembra 2022. sa https://www.ffi.no/en/publications-archive/russia-in-the-precision-strike-regime-military-theory-procurement-and-operational-impact

[4] Chekinov, S. Bogdanov, S. (2010). Asymmetric Actions in Support of the Military Security of Russia, *Voennaya Mysl,* no. 3.

[5] Chekinov, S., Bogdanov, S. (2012). Initial Periods of War and Their Impact on a Country's Preparations for a Future War .*Voennaya Mysl*, no. 11, 2012.

[6] Chekinov, S., Bogdanov, S. (2013). The Nature and Content of a New-Generation War. *Military thought*, October - Decembe 2013, p. 12-23.

[7] Chekinov, S., Bogdanov, S. (2017). Evolution of the Essence and Content of the Concept of War in the 21st Century. *Military Thought*, January 2017. Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://dlib.eastview.com/browse/doc/50724910.

[8] Clark, M. (2020). Russian hybrid warfare. Military learning and the future of war series. *Institute for the Study of War.* september 2020.

[9] Collier, K. (2022). Ukraine foiled Russian cyberattack that tried to shut down energy grid. *NBC News*, 12 April 2022, Preuzeto 2. septembra 2022. sa https://www.nbcnews.com/tech/security/ukraine-says-russian-cyberattack-sought-shut-energy-grid-rcna24026.

[10] Cranny-Evans, S. Withington T. (2022). Russian Comms in Ukraine: A World of Hertz. *RUSI*, Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/russian-comms-ukraine-world-hertz.

[11] Dulnev, P. Litvinenko, V. (2016). With Accumulated Experience – Into the Future. *Army Collection*. January 2016, Preuzeto 20. septembra 2022. sa https://dlib.eastview.com/browse/ doc/45952771.

[12] Encyclopedia of the Ministry of Defense of the Russian Federation, „Strategic Deterrence," undated. Preuzeto 12. septembra 2022. Sa http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/detail

[13] EU must stand together in the energy war against Russia. *Financial Times*. (2022). Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.ft.com/content/78de81d3-314d-43f6-95e0-68, EU must stand together in the energy war against Russia | Financial Times (ft.com).

[14] Gerasimov, V. (2013). Principal Trends in the Development of Forms and Methods of Employing Armed Forces and Current Tasks of Military Science Regarding their Improvement. *Vestnik AVN*. no. 1. Preuzeto 20. novembra 2022. sa http://www.avnrf.ru/index.php/zhurnal-qvoennyj-vestnikq/arkhiv-nomerov/534-vestnik-avn-1-2013.

[15] Gerasimov, V. (2013). The Value of science in foresight. *VPK.* Preuzeto 20. novembra 2022. sahttps://www.armyupress.army.mil/portals/7/militaryreview/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf

[16] Gerasimov, V. (2016). On the Experience of Syria. *VPK.* March 7, 2016, Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://vpk-news((.))ru/articles/29579.

[17] Gerasimov, V. (2019). Vectors of military strategy development. *Krasnaya Zvezda*, Preuzeto 20. novembra 2022. sa http://redstar((.))ru/ vektory-razvitiya-voennoj-strategii.

[18] Holloway, H. Blair, A. (2022). Russian Planes Carrying Nuclear Weapons Violated Swedish Airspace. March 31. Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.news.com.au/world/europe/russian-bombers-armed-with-nuclear-warheads-violated-eu-air-space-sweden-says/news.

[19] Horton, A. Shane, H. (2022). Russian troops' tendency to talk on unsecured lines is proving costly. *The Washington Post*, March 27. Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/03/27/russian-military-unsecured-communications/.

[20] Ignatius D. (2022). Watching Russia's military failures is exhilarating. But a cornered Putin is dangerous. *The Washington Post*, March 17. Preuzeto 10. oktobra 2022. sa https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/03/17/cornered-putin-dangerous-ukraine-david-ignatius.

[21] Impact of Russia's invasion of Ukraine on the markets: EU response. (2022). Preuzeto 2. septembra 2022. Sa https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/Impact of Russia's invasion of Ukraine on the markets: EU response - Consilium (europa.eu)

[22] Ionov, M. D. (1995). On Reflexive Control of the Enemy in Combat. *Military Thought* (English edition), No. 1, January 1995, p. 47.

[23] Khryapin, A.L. Braichev, I.V. (2008). Methodological Foundations of Strategic Deterrence of Military Aggression. *Strategic Stability*, no. 2, 2008. Preuzeto 14. novembra, 2022 sa http://pstmprint.ru/2008/06/04«Стратегическая стабильность» № 2 / 2008 — PSTM Print

[24] Kofman, M. (2020). *The Role of Nuclear Forces in Russian Maritime Strategy.* Preuzeto 2. septembra 2022. sa https://russianmilitaryanalysis.wordpress.com/2020/03/12/the-role-of-nuclear-forces-in-russian-maritime-strategy/.

[25] Kofman, M. Fink, A. Edmonds, J. (2020). *Russian Strategy for Escalation Management: Evolution of Key Concepts,* CNA's Strategy, Policy, Plans, and Programs Division (SP3), April 2020.

[26] Kondakov, E. E. (2022). Nonmilitary measures of ensuring the military security of the Russian Federation and the main problems of their realization. *Flot.com*, Preuzeto 10. oktobra 2022. sa https://flot.com/publications/books/self/safety/11.htm.

[27] Matvichiuk, V. Khriapin, A. L. (2010). Sistema strategicheskogo sderzhivaniia. *Voennaya Mysl.* no. 1. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://vm.ric.mil.ru/Nomer1

[28] McDermott, R. (2022). Assessing the Risks of Nuclear Confrontation Over Ukraine. *Eurasia Daily Monitor*. Part 1, April 27. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://jamestown.org/program/assessing-the-risks-of-nuclear-confrontation-over-ukraine-part-one.

[29] Mehul, S. Murgia, M. Murphy, H. (2022). The secret US mission to bolster Ukraine's cyber defences ahead of Russia's invasion. *Financial Times*. March 8, 2022. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.ft.com/content/1fb2f592-4806-42fd-a6d5-735578651471.

[30] Miljković, M. (2010). Informaciono ratovanje u savremenoj vojnoj teoriji i praksi. Vojno delo. vol. 62, br. 2.

[31] Miljković, M. Jevtić, D. Stojičević, S. (2022). Informaciona dimenzija bezbednosnog okruženja – osnovna obeležja. *Vojno delo* br 2/2022.

[32] Miljković, M. Jevtić, D. (2021). Sukobi u informacionom prostoru iz ugla savremene vojne misli u ruskoj federaciji – iskustva za bezbednost Republike Srbije. *Nacionalni interes.* Godina XVII, vol. 40 Broj 2/2021.

[33] Mills, M.P. (2022). Europe Is Losing the Energy War - Here's how the continent can fight back. *City Journal*. September 18. 2022. Preuzeto 20. septembra 2022. sa https://www.city-journal.org/Europe Is Losing the Energy War.

[34] Muntianu, A V. Tagirov, R G. (2010). Nekotorye problemnye voprosy. *Strategicheskaia Stabilnost.* 53/4, 2010, p. 69.

[35] Myre, G. (2022). How does Ukraine keep intercepting Russian military communications?" *NPR*. Preuzeto 20. septembra 2022. sa https://www.npr.org/2022/04/26/1094656395/how-does-ukraine-keep-intercepting-russian-military-communications.

[36] Obrashchenie Prezidenta Rossiiskoi Federatsii. (2022). Preuzeto 20. septembra 2022. sa http://kremlin.ru/events/president/news/67843.

[37] O'Neill, H. (2022). Russia hacked an American satellite company one hour before the Ukraine invasion. *MIT Technology Review*, May 10. Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.technologyreview.com/2022/05/10/1051973/russia-hack-viasat-satellite-ukraine-invasion/.

[38] Paybarah, A. (2022). A Kremlin Spokesman Says Russia Could Use Nuclear Weapons If There Is 'An Existential Threat For Our Country. *The New York Times*, March 23, 2022, Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://www.nytimes.com/2022/03/22/world/europe/russia-nuclear-weapons-cnn.html.

[39] Pechatnov, A. (2012). A scientific and methodological approach to the formation of an indicator of the effectiveness of the non-nuclear force deterrence mechanism. *Strategic Stability*, no. 1.

[40] Pechurov, S. Sidorin, A. (2017). Lessons from Coalition Wars in Interpreting Western Military Theory. *Military Thought*. April 2017. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https:// dlib.eastview.com/browse/doc/50728611.

[41] Петровић, Лазар. (2018). Информациона безбедност – изазови 21. века. *Дипломатија и безбедност*, vol. 1. бр. 2. Факултет за дипломатију и безбедност. Београд. 239-261

[42] Pomerlau, M. (2022). *Air Force assessing information warfare lessons from Ukraine-Russia conflict.* Preuzeto 14. novembra, 2022 sa https://www.fedscoop.com/Air Force assessing information warfare lessons from Ukraine-Russia conflict - FedScoop.

[43] Raskin, A. Sorokin, M. (2008). Refleksivnoe upravlenie v paradigme sovremennoй voйnы. *Strategičeskaя stabilьnostь*. № 3 / 2008, s 26-30.

[44] Roldugin, V.D. Kolod'ko, Yu.V. (2015). A clarification of the concept of deterrent damage in resolving the tasks of deterrence through the use of force. *Strategic Stability*. no. 4.

[45] Roth, A. Connolly, K. Raskin, J. (2022). Vladimir Putin Puts Russia's Nuclear Deterrence Forces On High Alert. Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://sputniknews.com/russian-special-military-op-in-ukraine/, February 27, 2022.

[46] Rusija i Ukrajina: Da li su ruske zalihe oružja i municije pri kraju. (2020). *BBC na srpskom*. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.bbc.com/serbian/cyr/svet-6325956

[47] Russia Threatens to Deploy Tactical Nuclear Weapons. (2021). *VOA NEWS*. December 14. 2021. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.voanews.com/a/russia-threatens-to-deploy-tactical-nuclear-weapons-/6354408.html.

[48] Russian warships fire Kalibr cruise missiles, destroy IS arms depots in Syria. (2017). *TASS*. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://tass.com/defense/952980.

[49] Russian National Security Strategy. (2015). Decree of the President of the Russian Federation, Preuzeto 20. Novembra 2022. sa http://kremlin.ru/acts/bank/40391.

[50] Samit NATO: Pet izazova za vojni savez, Turska pristala da Švedska i Finska uđu u alijansu. (2022). *BBC na srpskom.* Preuzeto 13. Avgusta 2022. sa https://www.bbc.com/serbian,

[51] Schogol, J. (2022). US military learning from Russian troops using cell phones in Ukraine. *Task & Purpose*, May 13, 2022. Preuzeto 13. Avgusta 2022. sa https://taskandpurpose.com/news/russia-ukraine-cell-phones-track-combatTanmay, K. (2022). Russia's Electronic Warfare Capability 'Exposed' In Ukraine War; Is Putin's Techno-Savvy Army Losing The EW Battle? *EurAsian Times*, April 18, Preuzeto 2. septembra 2022. sa https://eurasiantimes.com/russias-electronic-warfare-capability-exposed-in-ukraine-war/.

[52] Turkin, A.I., Oseledko, A.V. Hryapin,A.L. (2008). The role of sderživaniya kak faktora sderživaniya agressii. *Strategičeskaja stability*, no 2. Preuzeto 14. novembra, 2022 sa https://cyberleninka.ru/article/n «Стратегическая стабильность» № 2 / 2008 — PSTM Print

[53] Vladykin, O. (2018). Military Science Looks to the Future. *Red Star*. March 26. Preuzeto 20. oktobra 2022. sa http://redstar.ru/voennaya-nauka-smotrit-v-budushhee.

Резиме

Тренутна руска војна теорија и доктрина одвраћања представља интегрални комплекс примене војних ненуклеарних и нуклеарних, као и невојних мера одвраћања у више домена. У актуелном војнонаучном дискусу у Руској Федерацији могу се издвојити две „школе војностратешке мисли”. Заговорници традиционалне војне мисли сматрају да је улога „невојног фактора” у концепту стратешког одвраћања преувеличана и заговарају значајнију улогу кинетичке војне силе, док се у оквиру иновативне школе стратешког одвраћања посебно издваја група експерата који заступају одвраћање информационим мерама. С тим у вези, може се рећи да је анализа доступне руске војне литературе указивала на то да је актуелно руско војно руководство, и пре почетка специјалне операције у Украјини, 24. фебруара 2022. године, више подржавало „традиционалну школу” и примену кинетичких мера стратешког одвраћања.

Анализа примене мера стратешког одвраћања Руске Федерације у сукобу у Украјини током 2022. године потврђује хипотезу о тренутно већој ефикасности и исправности правца у руској војној теорији која даје већи значај примени војних кинетичких мера одвраћања. У досадашњем току специјалне операције, Руска Федерација је у различитим доменима и различитим интензитетом примењивала војне нуклеарне и ненуклеарне, као и невојне мере стратешког одвраћања. Прелиминарна оцена јесте да су најбољи ефекти одвраћања постигнути нуклеарним мерама и мерама одвраћања у области енергетске политике, а најмањи, упркос великим очекивањима, остварени су у области одвраћања путем информационог деловања и сајбер операција.

Упркос томе што је у теорији и доктрини веће тежиште на ненуклеарном стратешком одвраћању, Руска Федерација наставља да даје приоритет нуклеарном

одвраћању у овом сукобу, ослањајући се на поседовање већих капацитета од НАТО-а и на развој тактичког нуклеарног оружја. Сукоб у Украјини такође показује да је ненуклеарно стратешко одвраћање концептуално валидно и има јасну практичну примену, али да потенцијална ограничења његовог дејства зависе од довољне количине и ефикасности далекометног и високопрецизног наоружања.

Коначно, опште је запажање да Руска Федерација до сада није успела да оствари информациону супериорност у односу на противничку страну, како на глобалном нивоу у односу на САД и ЕУ, тако и на регионалном нивоу на територији Украјине. Наставак развоја стратешког концепта одвраћања Руске Федерације вероватно ће имати у виду значајнију примену мера информационог одвраћања, при чему ће Русија морати да развије значајније организационе и техничке капацитете за пробијање информационе блокаде Запада и задобијање информационе супериорности. С тим у вези, остаје оцена да невојна, и унутар њих информациона средства, заузимају истакнуто место у руском концепту стратешког одвраћања, али и даље имају само помоћну улогу у односу на војне кинетичке мере одвраћања. На крају, може се извести генерални закључак да се концепт стратешког одвраћања Руске Федерације у пракси тежишно заснива на мерама војне силе, без којих се невојне мере показују неефикасним, што се посебно огледа у случају ефикасности мера информационог одвраћања.

Кључне речи: *стратешко одвраћање, принуда и застрашивање, војне и невојне мере, ефикасност*

© 2023 Аутори. Објавило *Војно дело* (http://www.vojnodelo.mod.gov.rs). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

THE STRATEGIC DETERRENCE MEASURES OF THE RUSSIAN FEDERATION: TERMINOLOGY, DEFINITIONS AND SOME ASPECTS OF IMPLEMENTATION IN THE UKRAINE CONFLICT IN 2022*

Milan Đ. Miljković[1]
Zoran M. Marjanović[2]

Достављен: 01. 01. 2022.
Кориговано: 02. 03, 03. 07, 17. 10. 2022. 14. 02. 2023.
Прихваћен: 20. 02. 2023.
Језик рада: Енглески
Тип рада: Прегледни рад
DOI број: 10.5937/vojdelo2301032M

The paper analyses the theory and doctrine of strategic deterrence of the Russian Federation and compares them with measures of their implementation in the conflict in Ukraine during 2022. Strategic deterrence is defined as a holistic approach that integrates non-military and military measures to shape the adversary's decision-making in all phases of conflict. From the point of view of military theory, it does not represent a crude force strategy, but coercion aimed at manipulating the perception of the opponent and influencing their strategic behaviour. The analysis of Russian theoretical and doctrinal positions indicates that the role of non-military measures in achieving strategic goals has increased, and in some cases has surpassed the power of weapons in terms of their effectiveness. On the other hand, although the current Russian concept of deterrence may appear to be of a too non-military character, it leans, to some extent, towards military or violent measures. This is a consequence of the existence of dualism in the

* The paper is a part of the scientific project of the School of National Defence "Vojvoda Radomir Putnik" of the Defence University of the MoD, entitled "Neutrality and strategic deterrence", project number: ŠNO-DH/1/2224. The views expressed in the paper reflect the authors' personal opinion.

[1] School of National Defence "Vojvoda Radomir Putnik" of the University of Defence in Belgrade, Belgrade, Republic of Serbia, milanmiljkovic04011@gmail.com, ORCID number: 0009-0005-9346-9442

[2] Ministry of Defence of the Republic of Serbia, Belgrade, Republic of Serbia, ORCID number: 0009-0001-0087-3106

Russian theory of strategic deterrence, where the current military leadership of the Russian Armed Forces, which attaches crucial importance to military kinetic measures, especially in the phase of an armed conflict, is a stronger current. The implementation of strategic deterrence measures in the conflict in Ukraine, during 2022, confirms the hypothesis of the currently greater correctness of the direction in Russian military theory, which in strategic deterrence attaches greater importance to the implementation of military kinetic measures.

Key words: *strategic deterrence, coercion and intimidation, military and non-military measures, effectiveness*

Introduction

Since the collapse of the Soviet Union, Russian deterrence theory has evolved through debates of various schools of strategic thought in the Russian Federation. As a result of the fact that Russian military theory has often lacked a consistent terminological apparatus, Russian experts among themselves, as well as Western theorists, often mean different things when using the same terms. The Russian view of deterrence differs from the Western conceptualization of the term. In short, from the Russian point of view, deterrence means the use of threats, sometimes accompanied by limited use of force, with the aim of: a) maintaining *status quo* (”deterrence” in the language of the West), b) changing *status quo* (”coerce” in the Western language), c) shaping the strategic environment within mutual interaction with other strategic factors, and d) preventing escalation or leading to de-escalation (Adamsky, 2020:161-175). The term is used to describe activities both before and during a military conflict, and includes all phases of war.

The current concept and measures of strategic deterrence

Strategic deterrence, in the sense used by Russian military theory, is a holistic concept that means the integration of non-military and military measures to shape the adversary’s decision-making. This concept integrates the state non-military instruments of national power and specific military capabilities that are ”strategic” due to the expected effects when used for deterrence purpose. According to the Russian view, strategic deterrence is a concept that is adaptable, as it can be implemented in the management of contingencies, ranging from local wars with one state, through regional conflicts against coalitions, to large-scale wars against global powers with nuclear weapons (Kofman et al, 2020:5).

Table 1 – *The current strategic deterrence measures of the Russian Federation*

The 2015 Russian National Security Strategy has defined strategic deterrence as a series of interrelated political, military, military-technical, diplomatic, economic and information measures aimed at preventing the use of force against Russia, in order to defend sovereignty and preserve territorial integrity (Russian National Security Strategy, 2015, p. 4). The official military dictionary of the Ministry of Defence of the Russian Federation defines strategic deterrence as ”a system of violent (military) and non-violent (non-military) measures aimed at restraining the other party from using force against the Russian Federation, especially on a strategic scale. ”Strategic deterrence measures are used continuously in peacetime, not only for deterrence, but also for containment, and in war to manage the escalation of conflict (Encyclopedia of the Ministry of Defence of the Russian Federation, 11). Non-military measures include political, information, diplomatic, legal, economic, ideological, technical-scientific and other measures. The list of military measures is more extensive, which shows that it is a concept that primarily relies on the end of the spectrum that is related to the use of force. They include the demonstration of military presence and military power, the raising of readiness to war levels, the deployment of forces, demonstrations of readiness within the forces and weapons intended for a strike (including nuclear weapons) and the execution or threat of execution of individual strikes, which again includes nuclear weapons (Ibid). Such measures are implemented in peacetime to prevent direct aggression or the use of military pressure against Russian interests. In wartime they are meant to manage escalation and to de-escalate or end war in the early stages under conditions

favourable to the Russian Federation (Khryapin, Braichev, 2008). The current Russian military theory and doctrine of deterrence is an integrated complex of nuclear, non-nuclear, non-military and information measures of influence contained in a single multi-domain programme. Strategic deterrence has harmonised nuclear capability, without diminishing its role, with other means of coercion.

The importance of non-military and information measures in the concept of strategic deterrence

In the period from 2000 to the first years of the second decade of the 21st century, two ”schools of military strategic thought” can be distinguished in the Russian Federation. The first one is traditional and conservative, and the second one is new and innovative, within which the theory of conflict management in the information sphere stands out (Miljković, Jevtić, 2021, pp. 105-131). Proponents of traditional military thought do not deny the change in the content of war, but they believe that the role of the ”non-military factor” in achieving final success in war, including the concept of strategic deterrence, is exaggerated.

The aforementioned dualism in military theory has transferred to the Russian military practice of strategic deterrence, because it is evident that there are two points of view, which similarly point to the importance of non-military and information measures, but evaluate differently the importance of military or non-military measures in certain phases of conflict.

Using the analysis, it can be concluded that the representative of the traditional view is General Valery Gerasimov, who advocates the position that strategic deterrence is primarily based on the implementation of military kinetic measures, which are supported by the implementation of non-military measures (Gerasimov, 2013). In his speech, in March 2019, at the Russian Academy of Military Sciences, he stated that ”the emergence of new spheres of confrontation in modern conflicts and methods of warfare is increasingly moving towards the integrated implementation of political, economic, information and other non-military measures, whose use should rely on military force” (Gerasimov, 2019). According to him, the military takes into account all other non-military measures that affect the course and outcome of war, provide and establish conditions for the effective use of military force. Nevertheless, he emphasizes that the main content of military strategy consists of issues about preparations for war and its conduct, primarily by the Armed Forces. Gerasimov continues to set the tone for discussions of the Russian deterrence strategy, which he views as the use of armed force as the key to supporting non-military forms of competition in peacetime.

A different point of view is offered by certain Russian theorists, such as Chekinov and Bogdanov, who believe that one of the essential future roles of kinetic military operations is to support information campaigns, which achieve the ultimate, political goal of war. They state that the growing importance of information operations has

changed today's understanding of traditional kinetic operations into the "final measure of defeat" only after full information superiority has been achieved (Chekinov, Bogdanov, 2017). Like them, other Russian theorists believe that "information superiority" is now necessary to enable a successful kinetic operation. Russian analysts claim that the success of "not only the initial phase of military operation, but also the outcome of the entire campaign depends on a skillful, clearly calculated and explained" information operation (Pechurov, Sidorin, 2017). They think that a kinetic operation cannot succeed without a successful information operation that would enable it (Chekinov, Bogdanov, 2013, pp. 12-23). Therefore, some Russian military theorists and practitioners believe that the key to changes in future conflicts lies in the reversal of the historic pattern and the role of non-military measures that support military operations, i.e. that in modern wars, information campaigns support and influence the manner kinetic operations are used (Gerasimov, 2016).

The activities of information deterrence measures

By entering the era of the information society, the defence of every state in the modern age essentially depends on the protection of national interests in the information dimension of the security environment, and in the future course of technological progress this dependence will increase even more, and the information resource will be an increasingly important part of the state potential for strategic deterrence by non-military means (Miljković, Jevtić, 2022, pp. 18-40).

Information means have a prominent place in the Russian concept of strategic deterrence. They are also key to actions or measures taken during the pre-conflict phase and the Russian deterrence and escalation management strategy. Activities that fall into the domain of deterrence by information action are known in Russian military theory as information warfare and reflexive control (Miljković, 2010, pp. 257-284).

Russian military theorists advocate the position that according to the used means information warfare is classified into conflicts which are carried out by:

1) information and technical means (an attack on critical facilities of the national infrastructure, cyber attacks) and

2) informative and perceptive means, propaganda, managing the opponent's perception, deception, misinformation, psychological operations and deceit.

On the other hand, reflexive control is a process in which the controlling party deliberately conveys a selected set of information to selected decision-makers within the opposing leadership structure that compel these actors to perform actions in accordance with their intentions. It essentially involves the process of understanding the adversary's motivation and wishes, then developing a strategy related to the adversary's behaviour and, finally, conveying information in accordance with the adversary's thinking and interests that lead them to behave in a manner beneficial to the other party controlling them (Pečatnov, 2012).

While reflexive control is useful in the pre-conflict period, Russian articles describe it as most useful when the situation threatens to escalate into a full-scale military conflict. This means that it is effective in inducing the adversary to take actions that are beneficial to the party using reflexive control in the initial period of military operations (Raskin, Sorokin, 2008, pp. 26-30). Thus, this concept is more applicable to demonstrations held during vulnerable periods of conflict, especially direct threats to vital infrastructure. Major General M.D. Ionov, one of the famous Russian military experts, identified four main methods used to pass on information to the enemy in order to gain control over them. These methods include: a) promotion of force; b) measures to convey false information about the situation; c) influencing the enemy's decision-making process; and g) speeding up and shortening the adversary's decision-making time (Ionov, 1995, pp. 47-131).

The implementation of strategic deterrence measures in the conflict in Ukraine in 2022

In the conflict in Ukraine, during 2022, the Russian Federation used military nuclear and non-nuclear, as well as some non-military measures of strategic deterrence, through several domains of influence. The most visible were the measures of nuclear deterrence, non-nuclear deterrence using long-range weapons, deterrence by measures in energy policy and information warfare.

Strategic nuclear deterrence measures began to be implemented before February 24, 2022, and continued unabated during the conflict (McDermott, 2022). These measures affected the engagement of Western states in the conflict, because deterrence was based on earlier threats and exercises of Russian nuclear forces that "convinced" the West that the Russian Federation would use tactical nuclear weapons in a conventional conflict to impose its terms (Holloway, Blair, 2022). In other words, Russian threats of nuclear weapons are assessed in the West as implicitly credible (Ignatius, 2022). In December 2021, senior Russian officials warned that NATO's eastward expansion would trigger Russian deployment of tactical nuclear weapons (VOA News, 2021). The rhetorical inclination towards escalation also appeared in the speeches of the Russian representatives on February 21 and 23, 2022, in which a special military operation was announced (Obrashchenie Prezidenta Rossiiskoi Federatsii, 2022). Furthermore, on February 27, 2022, President Vladimir Putin announced that he was raising the readiness status of Russian nuclear weapons due to Western threats (Roth et al, 2022). The rhetorical threats of the Russian political leadership continued in the following months, suggesting the possibility of nuclear escalation in the event of an "existential crisis" for Russia emerging from the war in Ukraine (Paybarah, 2022). As a consequence of deterrence by intimidation, efforts by the West to provide full military assistance to Ukraine, such as e.g. a campaign to introduce a "no-fly zone" or send fighter aircraft to the Ukrainian party, were

partially prevented. The efforts to ”intimidate” NATO are constantly made, including measures of information warfare against European states, in order to weaken the alliance of the US and other NATO members. Therefore, senior representatives of the Alliance emphasize that maintaining unity is the most important task of NATO in this conflict (BBC News, 2022).

The conflict in Ukraine also shows that Russian non-nuclear strategic deterrence is conceptually valid and has clear practical implementation, but that the potential restrictions of its effects depend on the sufficiency of the effectiveness of long-range and high-precision weapons (Akimenko, 2021). In the case of the Russian Federation, there are open issues regarding the capacity of these weapons. For example, it is estimated that the Russian Navy has a limited number of *caliber* missiles that it can deploy, bearing in mind their use in the war in Syria so far, as well as a limited number of ships that can be equipped with these long-range missiles (Wordpress, 2020). On the other hand, the shorter range of the *Iskander* surface-to-surface missile system is compensated by their much greater number. In the substrategic hypersonic category, it is considered that the availability of *Kinzhal* missiles, which have great destructive power and speed, as well as the capability of manoeuvre along the entire flight path to target, is limited, given the relatively small number of the MiG-31K platforms for their use, despite information about the use of their adaptations for other air platforms, such as the *Tupolev* Tu-22M3/-22M3M. In contrast, the use of the *Zircon* missile will be widely implemented, according to expert assessments, as it will be launched from universal vertical launch systems on submarines and ships. Therefore, to be truly effective, conventional strategic deterrence has to rely on a vast arsenal of weapons (Bukkvoll, McDermott, 2017). The question remains whether Russia possesses enough such weapons in this conflict. According to Western and Ukrainian sources, Russian long-range missile stockpile has been depleted (BBC News in Serbian, 2022), which they conclude on the basis of the use of surface-to-air missiles to engage ground targets, indicating a shortage of more suitable ammunition. It can be assessed that, despite possible capacity limitations, the Russian non-nuclear deterrence measures still deserve attention.

In the domain of deterrence by non-military means, energy-related measures are particularly visible and, according to Western experts, the Russian Federation has the initiative and is currently winning the ”energy war” (Consilium Europa, 2022). Due to the energy crisis, caused by interruptions in Russian supply, there is a shutdown of industrial capacities in European countries, so that Great Britain is potentially threatened with the shutdown of about 60 percent of production capacities, and a similar scenario relates to Germany, as well. The extent of this energy crisis, which is still ongoing, as well as the collateral damage (inflation, jobs and export to the EU) now depend on what happens due to the war in Ukraine (Mills, 2022). The energy stand-off between Russia and Europe reached its peak in early September 2022 since the Russian Federation shut down, indefinitely, its main Nord Stream 1 gas pipeline to the West. It is believed that European countries will be less capable of bearing high winter energy bills and possible shortages, which is why the

energy crisis can be expected to affect European unity towards the conflict in Ukraine (Financial Times, 2022).

Information warfare in the conflict in Ukraine is an aspect of the Russian strategic deterrence that has been largely implemented, but whose effects can be assessed as secondary to the effects of kinetic weapons, so for now the hypothesis that they retain their importance as an auxiliary component of the overall Russian deterrence strategy in the conflict in Ukraine is confirmed. A general observation is that the Russian Federation, before and after February 24, 2022, failed to achieve information superiority in relation to the opposing party, which negatively affected the effectiveness of the implementation of deterrence measures by information. Conflict and deterrence in the information space in this conflict was conducted by operations in cyberspace, at the propaganda and intelligence level, as well as competition on the mastery of the opponent's communication systems. The preliminary conclusion is that the Russian party was expected to achieve much more results in terms of deceiving the adversary, cyber operations, propaganda activities in the field of strategic communication or influencing the communication of the adversary on the battlefield, which is placed at the top of the list of goals in the Russian military theory and doctrine of deterrence.

International military experts were surprised by the fact that at the beginning of hostilities, as of February 24, 2022, the Russian Federation did not undertake a cyber attack on the Ukrainian telecommunications infrastructure. Ukraine remained online throughout the special military operation, although Russian military doctrine entails the use of cyber effects in addition to traditional kinetic warfare. There are reports that Russia has tried to cause cyber effects on Ukrainian Internet, but these have been mitigated by a new link via SpaceX's StarLink space-orbital information network (O'Neill, Patrick, 2022). Russia has failed to shut Ukraine off from cyberspace, allowing it to successfully maintain internal communications and the means to pass its message to the world, either through traditional news channels or through YouTube, TikTok and other online media. Moreover, the absence of a massive cyber attack targeting Ukrainian critical infrastructure was a surprise, given the experience from 2015 and 2016, when Russia carried out some of the most complex cyber attacks on electrical infrastructure against Ukraine so far. According to foreign sources, such attacks were launched, but were unsuccessful, as they were quickly repaired (Collier, 2022). In addition, there is information that the Cyber Command of the US Department of Defence has made a major contribution to the cyber defence of Ukraine (Mehul et al, 2022). All of this leads to the conclusion that the effect of cyber operations in Russian deterrence was secondary in comparison to kinetic military attacks.

When considering the conflict in the field of communications, it is assessed that the multiple disruption of communications between Russian units engaged in Ukraine and trying to coordinate complex operational manoeuvres in multiple attacks across hundreds of kilometres of front was not expected (Cranny-Evans, Withington, 2022). There are findings that indicate that certain Russian units had unsafe

communications at tactical and operational level (Greg, 2022). Faced with insecure battlefield communications, Russian commanders switched to what worked, mostly mobile phones, which often operate on the Ukrainian telephone network (Horton et al, 2022; Schogol, 2022). In contrast, Russian forces were expected to be successful in hacking Ukrainian mobile network, especially given their electronic warfare capabilities (Tanmay, 2022). Such events can be explained by the evident assistance of the US Armed Forces that helped Ukraine weaken Russian cyber attacks in this conflict (Mehul et al, 2022).

The field in which the Russian Federation was expected the most is propaganda operations of influence, which are conducted through classical and modern media and cyberspace. However, the violent shutdown of Russian media in the US and EU, as well as the great involvement of Western intelligence services in locating and removing social networks that promote pro-Russian views to Western public opinion, and the fact that Ukraine has remained connected to the global network with the assistance of the Starlink space system for the Internet, has further reduced the possibility for the Russian Federation to achieve information superiority (Balkans Aljazeera, 2022). All of this has contributed to Ukraine retaining the capacities that, with the assistance of the West, it effectively uses to compete in the information and propaganda war for the support of the foreign and national public (Pomerlau, 2022). On the other hand, due to the aforementioned information blockade by the West, Russian propaganda turned to the national public and public opinion in the ”Third World” countries, Asia and Africa, in order to encourage the division of ”the West against the rest of the world”.

Literature

[1] Adamsky, D. (2020). Deterrence à la Ruse: Its Uniqueness, Sources and Implications. in *Deterrence in the 21st Century-Insights from Theory and Practice*, NL ARMS Netherlands Annual Review of Military Studies.

[2] Akimenko, V. (2021). Russia and strategic non-nuclear deterrence: Capabilities, limitations and challenges. *Russia and Eurasia Programme*. July 2021. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/2021-07/2021-07-29-russia-strategic-non-nuclear-akimenko.pdf

[3] Bukkvoll, T. McDermott, R. (2017). Russia in the Precision-Strike regime - military theory, procurement and operational impact. *Norwegian Defence Research Establishment (FFI)*. Preuzeto 20. Novembra 2022. sa https://www.ffi.no/en/publications-archive/russia-in-the-precision-strike-regime-military-theory-procurement-and-operational-impact

[4] Chekinov, S. Bogdanov, S. (2010). Asymmetric Actions in Support of the Military Security of Russia, *Voennaya Mysl,* no. 3.

[5] Chekinov, S., Bogdanov, S. (2012). Initial Periods of War and Their Impact on a Country’s Preparations for a Future War .*Voennaya Mysl*, no. 11, 2012.

[6] Chekinov, S., Bogdanov, S. (2013). The Nature and Content of a New-Generation War. *Military thought*, October - Decembe 2013, p. 12-23.

[7] Chekinov, S., Bogdanov, S. (2017). Evolution of the Essence and Content of the Concept of War in the 21st Century. *Military Thought*, January 2017. Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://dlib.eastview.com/browse/doc/50724910.

[8] Clark, M. (2020). Russian hybrid warfare. Military learning and the future of war series. *Institute for the Study of War.* september 2020.

[9] Collier, K. (2022). Ukraine foiled Russian cyberattack that tried to shut down energy grid. *NBC News*, 12 April 2022, Preuzeto 2. septembra 2022. sa https://www.nbcnews.com/tech/security/ukraine-says-russian-cyberattack-sought-shut-energy-grid-rcna24026.

[10] Cranny-Evans, S. Withington T. (2022). Russian Comms in Ukraine: A World of Hertz. *RUSI*, Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/russian-comms-ukraine-world-hertz.

[11] Dulnev, P. Litvinenko, V. (2016). With Accumulated Experience – Into the Future. *Army Collection*. January 2016, Preuzeto 20. septembra 2022. sa https://dlib.eastview.com/browse/ doc/45952771.

[12] Encyclopedia of the Ministry of Defense of the Russian Federation, „Strategic Deterrence," undated. Preuzeto 12. septembra 2022. Sa http://encyclopedia.mil.ru/encyclopedia/dictionary/detail

[13] EU must stand together in the energy war against Russia. *Financial Times*. (2022). Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.ft.com/content/78de81d3-314d-43f6-95e0-68, EU must stand together in the energy war against Russia | Financial Times (ft.com).

[14] Gerasimov, V. (2013). Principal Trends in the Development of Forms and Methods of Employing Armed Forces and Current Tasks of Military Science Regarding their Improvement. *Vestnik AVN*. no. 1. Preuzeto 20. novembra 2022. sa http://www.avnrf.ru/index.php/zhurnal-qvoennyj-vestnikq/arkhiv-nomerov/534-vestnik-avn-1-2013.

[15] Gerasimov, V. (2013). The Value of science in foresight. *VPK.* Preuzeto 20. novembra 2022. sahttps://www.armyupress.army.mil/portals/7/militaryreview/archives/english/militaryreview_20160228_art008.pdf

[16] Gerasimov, V. (2016). On the Experience of Syria. *VPK.* March 7, 2016, Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://vpk-news((.))ru/articles/29579.

[17] Gerasimov, V. (2019). Vectors of military strategy development. *Krasnaya Zvezda*, Preuzeto 20. novembra 2022. sa http://redstar((.))ru/ vektory-razvitiya-voennoj-strategii.

[18] Holloway, H. Blair, A. (2022). Russian Planes Carrying Nuclear Weapons Violated Swedish Airspace. March 31. Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.news.com.au/world/europe/russian-bombers-armed-with-nuclear-warheads-violated-eu-air-space-sweden-says/news.

[19] Horton, A. Shane, H. (2022). Russian troops' tendency to talk on unsecured lines is proving costly. *The Washington Post*, March 27. Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.washingtonpost.com/national-security/2022/03/27/russian-military-unsecured-communications/.

[20] Ignatius D. (2022). Watching Russia's military failures is exhilarating. But a cornered Putin is dangerous. *The Washington Post*, March 17. Preuzeto 10. oktobra 2022. sa https://www.washingtonpost.com/opinions/2022/03/17/cornered-putin-dangerous-ukraine-david-ignatius.

[21] Impact of Russia's invasion of Ukraine on the markets: EU response. (2022). Preuzeto 2. septembra 2022. Sa https://www.consilium.europa.eu/en/policies/eu-response-ukraine-invasion/Impact of Russia's invasion of Ukraine on the markets: EU response - Consilium (europa.eu)

[22] Ionov, M. D. (1995). On Reflexive Control of the Enemy in Combat. *Military Thought* (English edition), No. 1, January 1995, p. 47.

[23] Khryapin, A.L. Braichev, I.V. (2008). Methodological Foundations of Strategic Deterrence of Military Aggression. *Strategic Stability*, no. 2, 2008. Preuzeto 14. novembra, 2022 sa http://pstmprint.ru/2008/06/04«Стратегическая стабильность» № 2 / 2008 — PSTM Print

[24] Kofman, M. (2020). *The Role of Nuclear Forces in Russian Maritime Strategy.* Preuzeto 2. septembra 2022. sa https://russianmilitaryanalysis.wordpress.com/2020/03/12/the-role-of-nuclear-forces-in-russian-maritime-strategy/.

[25] Kofman, M. Fink, A. Edmonds, J. (2020). *Russian Strategy for Escalation Management: Evolution of Key Concepts,* CNA's Strategy, Policy, Plans, and Programs Division (SP3), April 2020.

[26] Kondakov, E. E. (2022). Nonmilitary measures of ensuring the military security of the Russian Federation and the main problems of their realization. *Flot.com*, Preuzeto 10. oktobra 2022. sa https://flot.com/publications/books/self/safety/11.htm.

[27] Matvichiuk, V. Khriapin, A. L. (2010). Sistema strategicheskogo sderzhivaniia. *Voennaya Mysl.* no. 1. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://vm.ric.mil.ru/Nomer1

[28] McDermott, R. (2022). Assessing the Risks of Nuclear Confrontation Over Ukraine. *Eurasia Daily Monitor*. Part 1, April 27. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://jamestown.org/program/assessing-the-risks-of-nuclear-confrontation-over-ukraine-part-one.

[29] Mehul, S. Murgia, M. Murphy, H. (2022). The secret US mission to bolster Ukraine's cyber defences ahead of Russia's invasion. *Financial Times*. March 8, 2022. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.ft.com/content/1fb2f592-4806-42fd-a6d5-735578651471.

[30] Miljković, M. (2010). Informaciono ratovanje u savremenoj vojnoj teoriji i praksi. Vojno delo. vol. 62, br. 2.

[31] Miljković, M. Jevtić, D. Stojičević, S. (2022). Informaciona dimenzija bezbednosnog okruženja – osnovna obeležja. *Vojno delo* br 2/2022.

[32] Miljković, M. Jevtić, D. (2021). Sukobi u informacionom prostoru iz ugla savremene vojne misli u ruskoj federaciji – iskustva za bezbednost Republike Srbije. *Nacionalni interes.* Godina XVII, vol. 40 Broj 2/2021.

[33] Mills, M.P. (2022). Europe Is Losing the Energy War - Here's how the continent can fight back. *City Journal*. September 18. 2022. Preuzeto 20. septembra 2022. sa https://www.city-journal.org/Europe Is Losing the Energy War.

[34] Muntianu, A V. Tagirov, R G. (2010). Nekotorye problemnye voprosy. *Strategicheskaia Stabilnost.* 53/4, 2010, p. 69.

[35] Myre, G. (2022). How does Ukraine keep intercepting Russian military communications?" *NPR.* Preuzeto 20. septembra 2022. sa https://www.npr.org/2022/04/26/1094656395/how-does-ukraine-keep-intercepting-russian-military-communications.

[36] Obrashchenie Prezidenta Rossiiskoi Federatsii. (2022). Preuzeto 20. septembra 2022. sa http://kremlin.ru/events/president/news/67843.

[37] O'Neill, H. (2022). Russia hacked an American satellite company one hour before the Ukraine invasion. *MIT Technology Review*, May 10. Preuzeto 12. septembra 2022. sa https://www.technologyreview.com/2022/05/10/1051973/russia-hack-viasat-satellite-ukraine-invasion/.

[38] Paybarah, A. (2022). A Kremlin Spokesman Says Russia Could Use Nuclear Weapons If There Is 'An Existential Threat For Our Country. *The New York Times*, March 23, 2022, Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://www.nytimes.com/2022/03/22/world/europe/russia-nuclear-weapons-cnn.html.

[39] Pechatnov, A. (2012). A scientific and methodological approach to the formation of an indicator of the effectiveness of the non-nuclear force deterrence mechanism. *Strategic Stability*, no. 1.

[40] Pechurov, S. Sidorin, A. (2017). Lessons from Coalition Wars in Interpreting Western Military Theory. *Military Thought*. April 2017. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https:// dlib.eastview.com/browse/doc/50728611.

[41] Петровић, Лазар. (2018). Информациона безбедност – изазови 21. века. *Дипломатија и безбедност*, vol. 1. бр. 2. Факултет за дипломатију и безбедност. Београд. 239-261

[42] Pomerlau, M. (2022). *Air Force assessing information warfare lessons from Ukraine-Russia conflict.* Preuzeto 14. novembra, 2022 sa https://www.fedscoop.com/Air Force assessing information warfare lessons from Ukraine-Russia conflict - FedScoop.

[43] Raskin, A. Sorokin, M. (2008). Refleksivnoe upravlenie v paradigme sovremennoй voйnы. *Strategičeskaя stabilьnostь*. № 3 / 2008, s 26-30.

[44] Roldugin, V.D. Kolod'ko, Yu.V. (2015). A clarification of the concept of deterrent damage in resolving the tasks of deterrence through the use of force. *Strategic Stability*. no. 4.

[45] Roth, A. Connolly, K. Raskin, J. (2022). Vladimir Putin Puts Russia's Nuclear Deterrence Forces On High Alert. Preuzeto 14. decemba, 2022 sa https://sputniknews.com/russian-special-military-op-in-ukraine/, February 27, 2022.

[46] Rusija i Ukrajina: Da li su ruske zalihe oružja i municije pri kraju. (2020). *BBC na srpskom*. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.bbc.com/serbian/cyr/svet-6325956

[47] Russia Threatens to Deploy Tactical Nuclear Weapons. (2021). *VOA NEWS*. December 14. 2021. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://www.voanews.com/a/russia-threatens-to-deploy-tactical-nuclear-weapons-/6354408.html.

[48] Russian warships fire Kalibr cruise missiles, destroy IS arms depots in Syria. (2017). *TASS*. Preuzeto 20. novembra 2022. sa https://tass.com/defense/952980.

[49] Russian National Security Strategy. (2015). Decree of the President of the Russian Federation, Preuzeto 20. Novembra 2022. sa http://kremlin.ru/acts/bank/40391.

[50] Samit NATO: Pet izazova za vojni savez, Turska pristala da Švedska i Finska uđu u alijansu. (2022). *BBC na srpskom.* Preuzeto 13. Avgusta 2022. sa https://www.bbc.com/serbian,

[51] Schogol, J. (2022). US military learning from Russian troops using cell phones in Ukraine. *Task & Purpose*, May 13, 2022. Preuzeto 13. Avgusta 2022. sa https://taskandpurpose.com/news/russia-ukraine-cell-phones-track-combatTanmay, K. (2022). Russia's Electronic Warfare Capability 'Exposed' In Ukraine War; Is Putin's Techno-Savvy Army Losing The EW Battle? *EurAsian Times*, April 18, Preuzeto 2. septembra 2022. sa https://eurasiantimes.com/russias-electronic-warfare-capability-exposed-in-ukraine-war/.

[52] Turkin, A.I., Oseledko, A.V. Hryapin,A.L. (2008). The role of sderživaniya kak faktora sderživaniya agressii. *Strategičeskaja stability*, no 2. Preuzeto 14. novembra, 2022 sa https://cyberleninka.ru/article/n «Стратегическая стабильность» № 2 / 2008 — PSTM Print

[53] Vladykin, O. (2018). Military Science Looks to the Future. *Red Star*. March 26. Preuzeto 20. oktobra 2022. sa http://redstar.ru/voennaya-nauka-smotrit-v-budushhee.

Summary

The current Russian military theory and doctrine of deterrence represents an integral complex of implementation of military non-nuclear and nuclear, as well as non-military deterrence measures in several domains. In the current military science discussion in the Russian Federation, two ”schools of military strategic thought” can be distinguished. Proponents of traditional military thought believe that the role of the ”non-military factor” in the concept of strategic deterrence is exaggerated and advocate a greater role of kinetic military force, while within the innovative school of strategic deterrence, a group of experts who advocate deterrence by information measures stands out. In this regard, it can be said that the analysis of the available Russian military literature indicated that the current Russian military leadership, even before the beginning of the special operation in Ukraine on February 24, 2022, was more supportive of the ”traditional school” and the implementation of kinetic strategic deterrence measures.

The analysis of the implementation of the Russian strategic deterrence measures in the conflict in Ukraine during 2022 confirms the hypothesis of currently greater efficiency and correctness of direction in Russian military theory, which attaches more importance to the implementation of military kinetic deterrence measures. In the current course of the special operation, the Russian Federation implemented military nuclear and non-nuclear, as well as non-military strategic deterrence measures in different domains and with different intensity. The preliminary assessment is that the best deterrence effects were achieved by nuclear and energy policy deterrence measures, and the least, despite high expectations, were achieved in the field of deterrence by information action and cyber operations.

Despite a greater emphasis on non-nuclear strategic deterrence in theory and doctrine, the Russian Federation continues to prioritize nuclear deterrence in this

conflict, relying on the possession of greater capacities than NATO and the development of tactical nuclear weapons. The conflict in Ukraine also shows that non-nuclear strategic deterrence is conceptually valid and has clear practical implementation, but that the potential limitations of its effectiveness depend on the sufficient quantity and effectiveness of long-range and high-precision weapons.

Finally, it is a general observation that the Russian Federation has so far failed to achieve information superiority in relation to the opposing party, both at global level in relation to the US and EU, and at regional level in the territory of Ukraine. The continuation of the development of the Russian strategic concept of deterrence will probably involve greater implementation of information deterrence measures, whereby Russia will have to develop greater organisational and technical capacities to break through the information blockade of the West and gain information superiority. In this regard, the assessment remains that non-military, and within them, information means, have a prominent place in the Russian concept of strategic deterrence, but still have only an auxiliary role in relation to military kinetic deterrence measures. In the end, a general conclusion can be drawn that the concept of strategic deterrence of the Russian Federation in practice is mainly based on military force measures, without which non-military measures prove to be ineffective, which is particularly reflected in the case of the effectiveness of information deterrence measures.

Key words: *strategic deterrence, coercion and intimidation, military and non-military measures, effectiveness*

© 2023 The Authors. Published by *Vojno delo* (http://www.vojnodelo.mod.gov.rs).
This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).